Carend

ook als je niet meer beter wordt,
verdien je de beste zorg!

Zorg in de Stervensfase

SM de Hosson, Longarts | September 2025

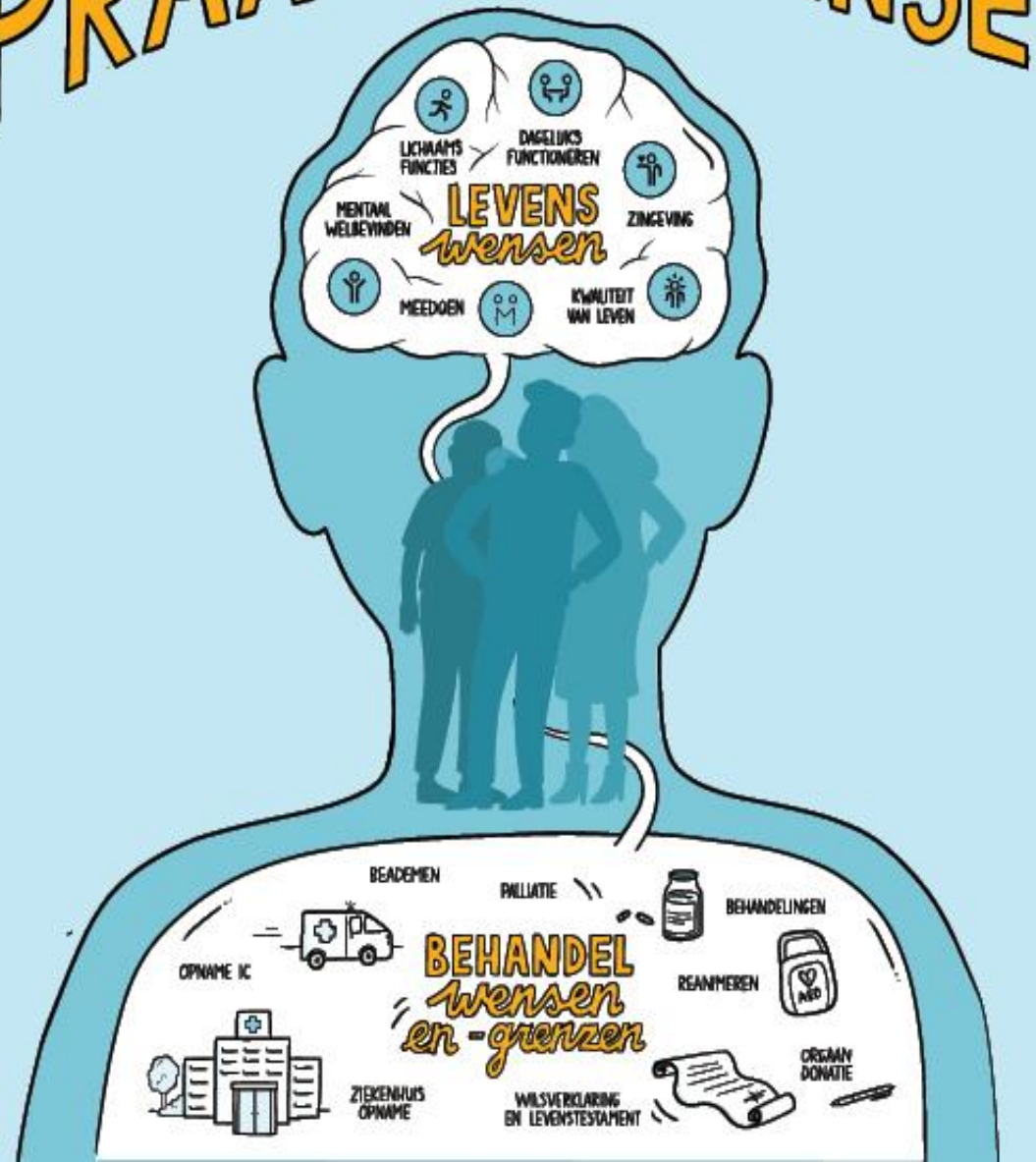

Carend
STICHTING
KOMMA

De dood wordt vaak niet besproken.
Of te laat.

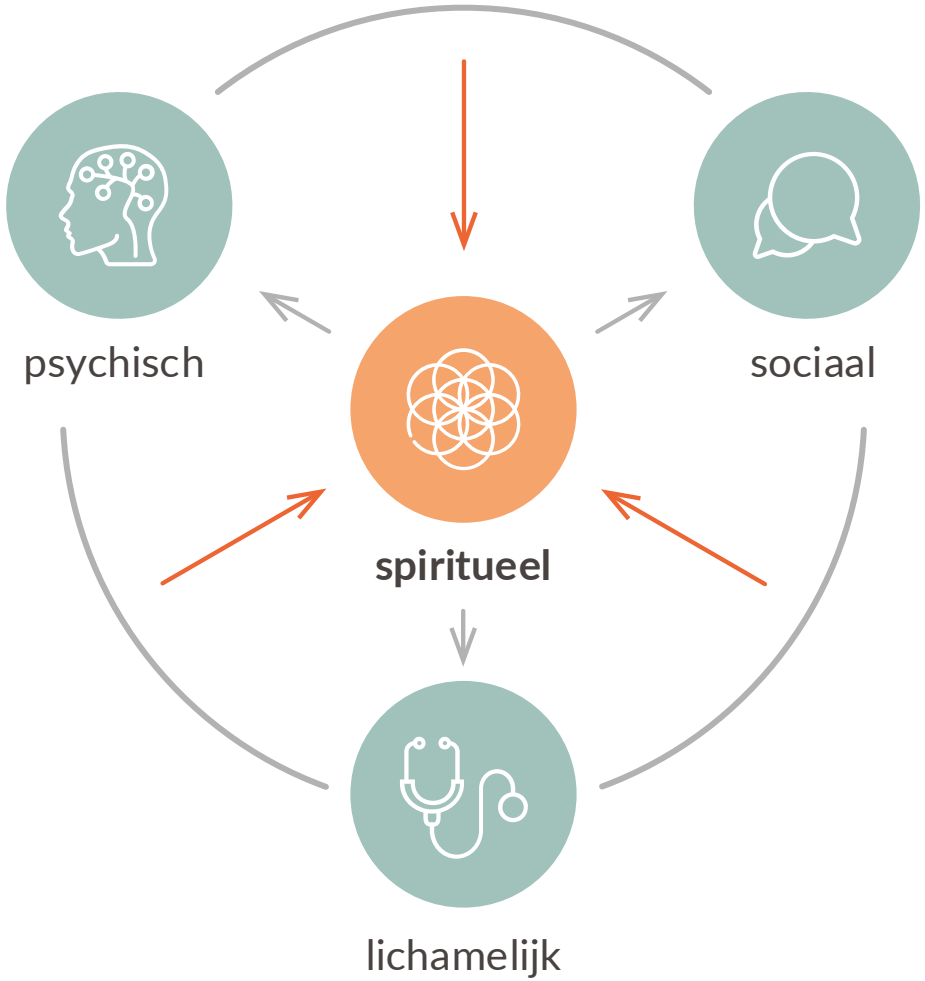

PROACTIEVE ZORGPLANNING

PRAAT OVER WENSEN

Domeinen van palliatieve zorg

(Advance Care Planning)

(End-of-life Care)

Palliatieve zorg in de VGZ

-90% van de palliatieve zorg algemene kennis en kunde

-Meer aandacht voor wilsonbekwaamheid

-Grenzen en wenzen in proactieve zorgplanning

-Intensieve relatie tussen ouders/ familieleden en cliënt

-Intensievere behandelrelatie

Zelfzorg, zorg voor elkaar, peer support, informele steun

Carend

Zorg in de laatste levensfase

Medische interventies laatste levensfase

- Er zijn
- Symptoombestrijding
- Pallliatieve sedatie
- Acute palliatieve sedatie
- Afzien van eten en drinken
- (Euthanasie)

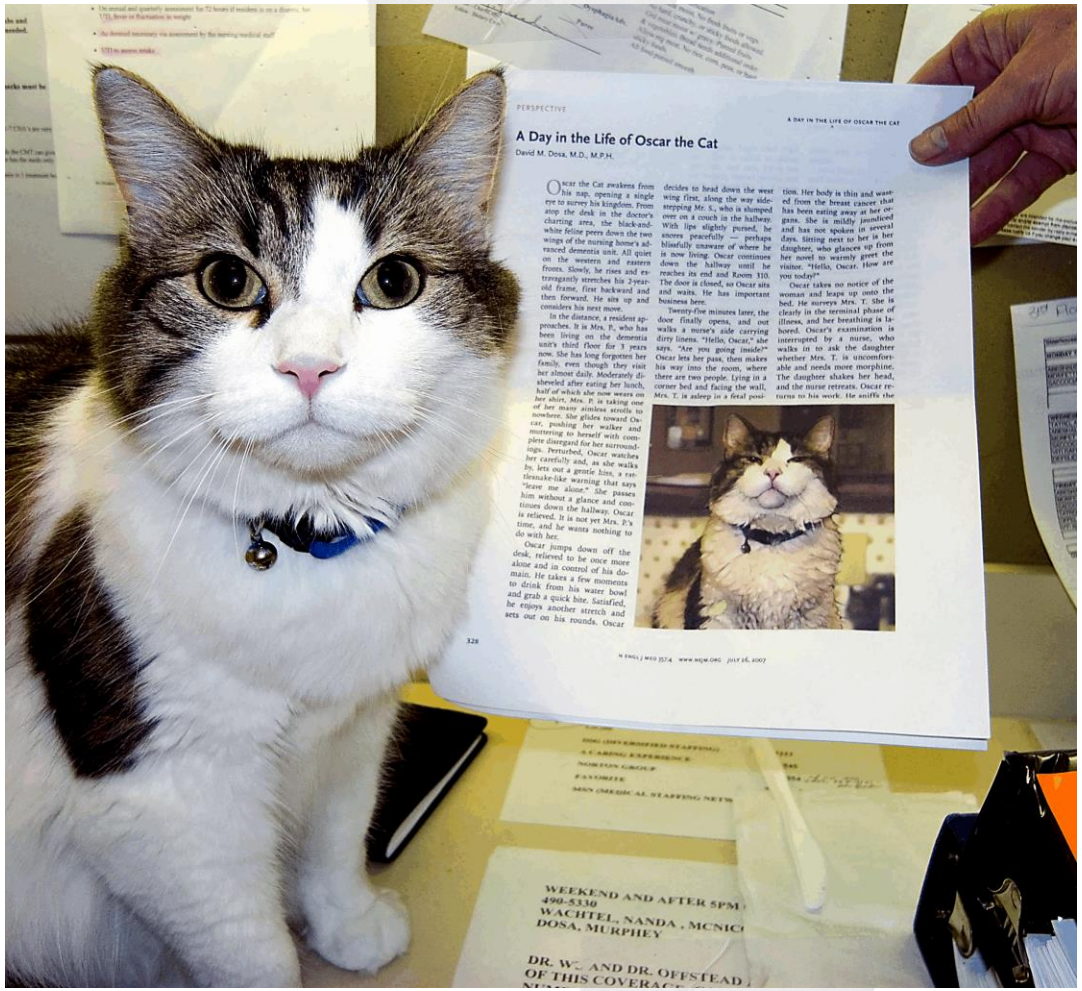

Carend

Hoe gaan we dood?

Final common pathway

Oscar the cat:
Kan je het overlijden zien aankomen?

“Oscar jumps onto her bed, curls up beside Mrs K. Her family is called. Shortly thereafter Mrs K. dies.

“A day in the life of Oscar the cat”
(Dosa, NEJM 2007)

Final common pathway

Carend

Metabole ontregeling van het lichaam (vrijkomen van cytokines) leidt tot een **cascade aan reacties:**

1. Anorexie/ cachexiesyndroom
2. Verminderde pompfunctie van het hart
3. Verminderde functie van lever- en nieren
4. Cerebraal zuurstoftekort en ischemie

Gedaalde cardiac output

Daling cardiac output: slechte perifere circulatie

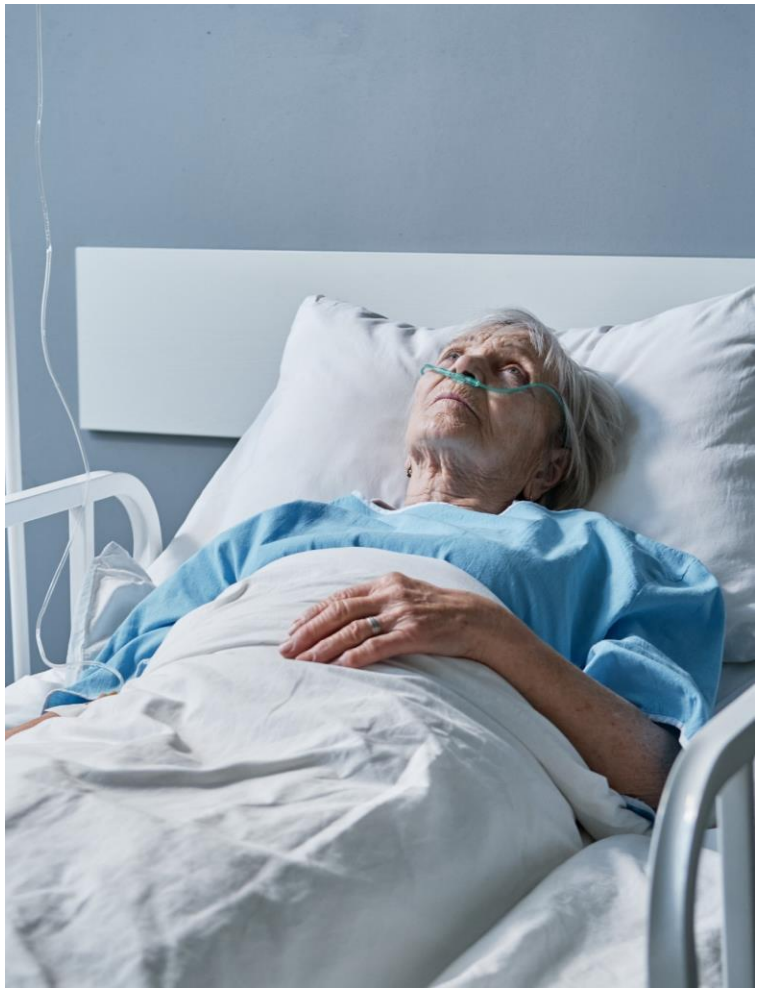
- Huidafwijkingen (livido reticularis)
- Fascies hippocratica / ingevallen gelaat / spitse neus
- Droge slijmvliezen
- Nierinsufficiëntie → uremie → sufheid
- Nierinsufficiëntie → slechtere klaring medicatie
- Oligurie / anurie

Lever insufficiëntie: sufheid

Respiratoire insufficiëntie door longoedeem

- Benauwdheid
- Sufheid

Cerebrale hypoxie

Zuurstoftekort in de hersenen. Dit leidt tot:

- Sufheid
- Afname reflexen: hoestreflex / slikreflex: reutelen
- Cheynes-Stokes Ademhaling

Waakmand

- Boeken
- Gedichtenbundels
- Kussens/dekens
- Zelfverzorging
- Snacks
- Kaarsen

Foto: palliatievezorg.nl

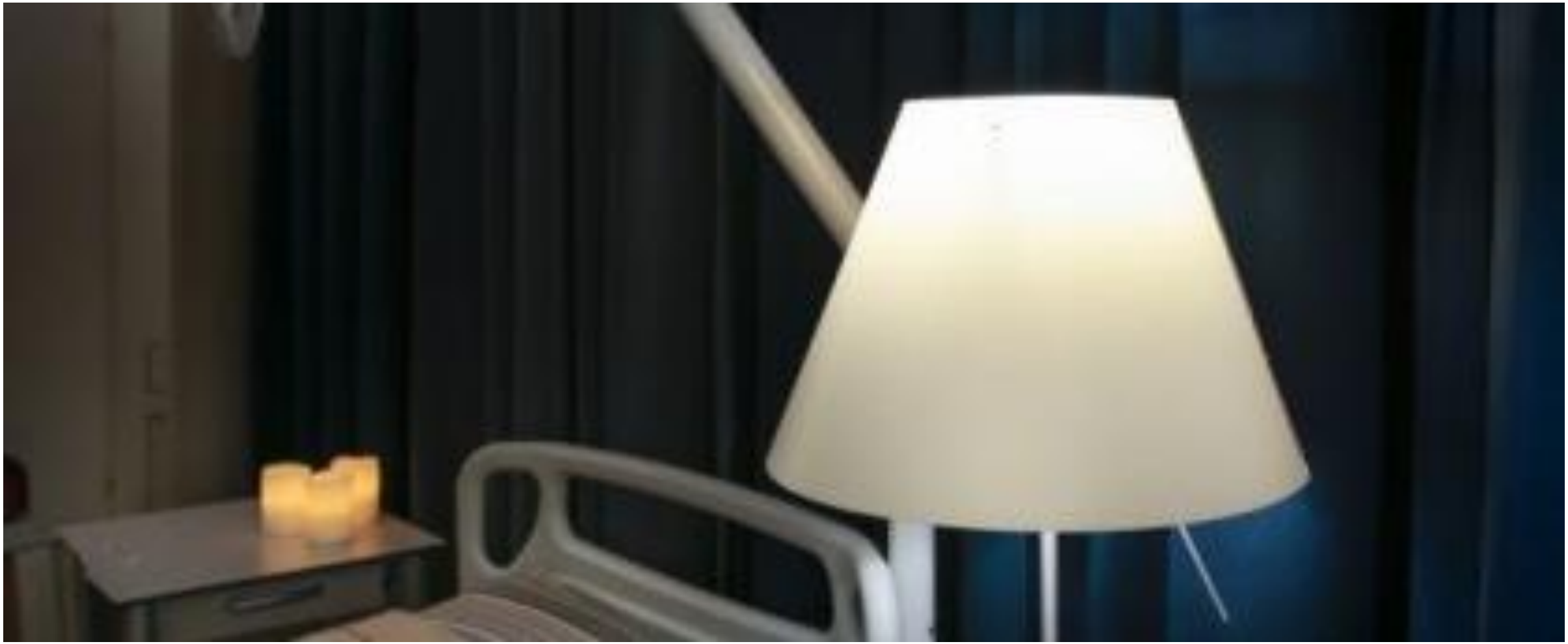
Koppelbed

Foto: www.mmc.nl

Hospice in hospital

Carend

Carend

SANDER DE HOSSON
ELS QUAEGEBEUR
Leven toevoegen aan de dagen
Van slechtnieuwsgesprek tot laatste adem en rouw – hoe een stervensproces verloopt

Palliatieve zorg

Carend

Nog veel uitdagingen

Maatschappelijke relevantie

Ethiek

Empathie / compassie

Positie zorgverlener

Zorg voor de zorgverlener / vrijwilliger

Dank u voor uw aandacht

Carend

carend.nl

info@carend.nl

@carend

@carend_2020

@carend_zorg